



ZAJEDNIČKA DEKLARACIJA

PRETVORITI IDEJE U DJELA: ULAGANJE U MLADE NAUČNIKE I RADNA MJESTA ZA RAST

3. ZAJEDNIČKA KONFERENCIJA NAUKE

PROCES ZA ZAPADNI BALKAN / BERLINSKI PROCES

Pariz · Francuska · od 14. do 16. juna 2017.

Treća zajednička konferencija nauke Proces za Zapadni Balkan / Berlinskog procesa (engl. „Joint Science Conference of the Western Balkans Process – JSC-WBP“) održana je u Francuskoj akademiji nauka – Francuskom institutu u Parizu kako bi se unaprijedio proces koji je započeo u Njemačkoj u julu 2015. i nastavljen u Austriji u maju 2016. godine. Rezultati 1. i 2. JSC-WBP-a bili su sažeti u Zajedničkim deklaracijama koje su prihvatili šefovi država i vlada na Samitu o Zapadnom Balkanu u Beču (2015.) i Parizu (2016.)¹.

Treći JSC-WBP se koncentrisao na dvije glavne teme:

1. **Ulaganje u mlade naučnike**
2. **Obrazovanje i inovacije za radna mjesta i rast.**

Stranke učesnice pozdravljaju najavu italijanske Nacionalne akademije dei Lincei da će ugostiti sljedeću Zajedničku konferenciju nauke Proces za Zapadni Balkan 2018. godine.

Ključne preporuke

1. Osnivanje **Naučno-istraživačke fondacije za Zapadni Balkan** kao međunarodne organizacije sa samostalnim upravljanjem koja će dodjeljivati bespovratna sredstva (grantove) istaknutim mladim naučnicima (*ad personam* grantovi) u cilju izgradnje vrhunskih istraživačkih laboratorija i timova na prostoru Balkana i koja će podržavati mobilnost i povezivanje sa evropskim partnerima.
2. Izrada **Akcionog plana za pametni rast na Zapadnom Balkanu** koji će sadržavati preporuke za optimizaciju veza između obrazovanja, naučno-istraživačkog rada i inovacija kao i tržišta rada te privrednog razvoja.

Naučno-istraživačka fondacija za Zapadni Balkan

Na Samitu o Zapadnom Balkanu održanom u Parizu 4. jula 2016. godine šefovi država i vlada su JSC-WBP-u uputili sljedeći zahtjev: „[...] da predloži [do ljeta 2017.] mehanizme za finansiranje izvrsnih mladih naučnika sa Balkana koji će im omogućiti sticanje iskustva u inostranstvu i kreiranje sopstvenih laboratorija izvrsnosti.“

Nakon toga je imenovana međunarodna Ekspertska grupa koja je u okviru intenzivnog procesa izradila sveobuhvatan nacrt nove **Naučno-istraživačke fondacije za Zapadni Balkan** (u daljem tekstu: Fondacija).

Nacrt je sporazumno prihvaćen i potvrđen na 3. JSC-WBP-u.

Misija i instrumenti

Fondacija je osmišljena da **istaknutim mladim naučnicima sa područja Balkana i iz drugih dijelova Evrope² omogući izgradnju vrhunskih istraživačkih laboratorija i timova u zemljama Balkana³ u periodu do pet godina i to dodjelom *ad personam* grantova.** Dodijeljena sredstva su prenosiva. Grantovi će omogućavati i prethodno usavršavanje u vrhunskim evropskim naučno-istraživačkim ustanovama u trajanju od jedne do dvije godine, čime će doprinijeti jačanju naučnih veza između Zapadnog Balkana (ZB) i EU-a.

1 Vidi www.leopoldina.org/en/jsc.

2 Ako je pogodno, mogu se prihvatiti i podnosioci zahtjeva iz drugih zemalja koji imaju veze sa područjem Balkana.

3 Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Kosovo*, Crna Gora, Srbija, Slovenija. (*Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.)

Sporazumi o dodjeli grantova koje sklapaju Fondacija, primalac sredstava i institucija domaćin (na području ZB-a i u EU) će garantovati autonomiju rada. Navedeni grantovi su centralna mjera za **priliv mozgova** na području Balkana.

Planirane su tri dodatne mjere kao instrumenti za **cirkulaciju mozgova i transfer izvrsnosti** koje bi trebalo da pruže podršku:

- osnivanju istraživačkih mreža na prostoru Balkana,
- popularizaciji naučnih otkrića i saznanja u društvu i
- inovacijama i transferu tehnologija u ekonomiju i društvo.

Nosioci promjena

Dodjelom grantova od strane Fondacije postepeno će se stvarati kritična masa izvrsnih naučno-istraživačkih timova na prostoru Balkana. **Ti timovi će da budu pokretačka snaga za promjene:** učestvovanjem u ovim „košnicama“ izvrsnosti, nacionalni obrazovano-naučni sistemi će profitirati od stalnog i održivog unapređenja, podržavajući ih u naporima da ostanu na evropskom putu ili da se usmjere prema njemu. Nauka danas ne poznaje nacionalne podjele i zahtijeva prekogranično umrežavanje.

U globalnoj konkurenciji za najbolje umove Fondacija bi trebalo da **privuče najbolje od najboljih**, istovremeno posvećujući posebnu pažnju mladim naučnicima sa područja Balkana. Učešće je otvoreno za sve naučne oblasti. Kriterijumi su jasno definisani: mladi naučnici (do maksimalno 45 godina života), stečeno zvanje doktora nauka i objavljen doktorski rad. Kvalitet podnosioca zahtjeva i istraživačkih projekata se ocjenjuje u dvostepenom postupku sa zaključnim intervjuom.

Upravljanje

Fondacija će biti ustanovljena kao međunarodna institucija sa samostalnim upravljanjem. Italija je izrazila spremnost da bude domaćin Fondacije u gradu Trstu. Odgovornost za Fondaciju bi trebalo da snose zemlje koje su uključene u Proces za Zapadni Balkan; kasnije se mogu pridružiti i druge zainteresovane zemlje kao što su Švajcarska ili Norveška i druge. Posebno se priželjkuje i očekuje finansijski doprinos od strane EK kao i sklapanje sporazuma o saradnji sa Evropskim istraživačkim savjetom te dodatna saradnja sa javnim i privatnim donatorima.

Upravljanje Fondacijom i njen ustaljeni operativni rad moraju **u potpunosti odgovarati međunarodnim standardima** kako bi se obezbijedila vjerodostojnost i reputacija. Uprava bi trebalo da bude što manja i efikasnija. Regrutacija kadrova za Naučni savjet i zapošljavanje administrativnog osoblja mora se vršiti isključivo u skladu sa kriterijumima kvaliteta i u okviru međunarodnog javnog konkursa. U fokusu rada Fondacije biće primaoci grantova i istraživačka dostignuća.

SKRAĆENICE

JIE = Jugoistočna Evropa

EK = Evropska komisija

IKT = Informaciono-komunikacione tehnologije

ESPB = Evropski sistem prenosa i akumulacije bodova („European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS“)

STEM = science (nauka), technology (tehnologija), engineering (inženjerstvo) i mathematics (matematika)

Pojam „nauka“ (i izrazi povezani sa tim pojmom) se odnose na cjelokupni spektar naučnih oblasti: prirodne nauke, društvene i humanističke nauke, formalne nauke, bionauke, primijenjene nauke itd.

Obrazovanje i inovacije za radna mjesta i rast

Dosadašnje Zajedničke deklaracije JSC-WBP-a kao i Završne deklaracije Samita o Zapadnom Balkanu u Parizu (2016.) i Beču (2015.) su naglasile **ključnu ulogu obrazovanja, naučno-istraživačkog rada i transfera znanja za stvaranje radnih mjesta te socijalno-ekonomsku i teritorijalnu koheziju.**

Na Zapadni Balkan utječe nekoliko problema kao što su siromaštvo, nezaposlenost (mladih), niska produktivnost rada, slabo iskorišćen potencijal za inovacije, odliv mozgova i iseljavanje. Ovi problemi zahtijevaju integralni pristup na različitim nivoima: na nivou Evropske unije, na makroregionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou. Prema tome, JSC-WBP će formirati:

Ekspertsku grupu za izradu „Akcionog plana za pametni rast na Zapadnom Balkanu“

Svrha Akcionog plana je da ponudi **preporuke za povezivanje obrazovanja, naučno-istraživačkog rada i inovacija sa razvojem tržišta rada i ekonomije.** Relevantni akteri iz akademskog i preduzetničkog sektora te civilnog društva kao i međunarodne finansijske institucije i razvojne organizacije su takođe pozvane da se uključe u ovaj poduhvat koji obuhvata tri faze:

- procjena postojećih strategija i inicijativa,
- identifikacija problematičnih oblasti i
- izrada preporuka koje treba provesti do 2020. – 2030.

Ekspertska grupa će se baviti sljedećim tematskim modulima, nadograđujući se na koncepte predstavljene u nastavku i analizirajući njihovu izvodljivost na području Balkana:

1. Saradnja univerziteta i poslovnog sektora

Platforme za saradnju univerziteta i poslovnog sektora spajaju institucije visokog obrazovanja i privredni sistem, uz učešće lokalnih i nacionalnih vlasti. Imajući u vidu veličinu ekonomija na ZB-u te potrebu za postizanjem ekonomije obima, preporučljiva je koncentracija na jedinstvene nacionalne platforme te jedinstvenu regionalnu platformu. Takve platforme bi trebalo da se sastaju jednom godišnje te da adekvatno iznose rezultate svog rada u javnosti.

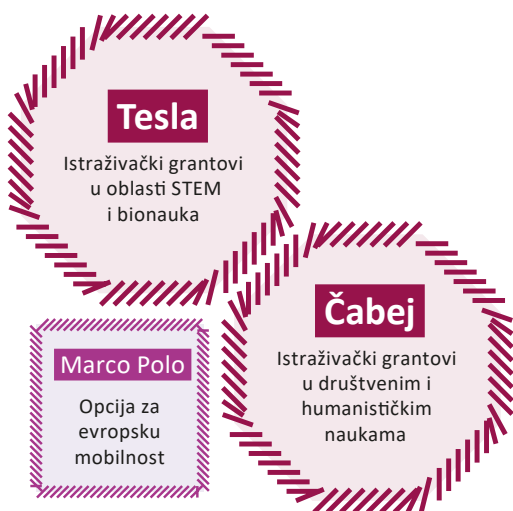
Relevantnost studijskih programa treba poboljšati putem bolje saradnje institucija visokog obrazovanja i poslodavaca u oblasti izrade i modernizacije nastavnih planova i programa (uključujući kombinovano učenje u internetu i učionici, tzv. „blended learning“) i unapređenja nastavnih metoda te putem pregovaranja o mogućnostima sticanja radnog iskustva i prakse u državnim i privatnim preduzećima (uključujući mala i srednja preduzeća). **U tom procesu je potrebno zaštititi autonomiju univerziteta.**

2. Inovacioni ekosistemi

Programi podrške, koji se mogu razvijati oko naučno-tehnoloških i poslovnih parkova, mogu voditi do uspješnog napredovanja inovacionih ekosistema, podstičući inovaciona dostignuća. Pored **pružanja podrške povezivanju najboljih stručnjaka / najuspješnijih pojedinaca,** to istovremeno može djelovati kao motor za konvergenciju. Postojeći instrumenti se mogu prilagoditi na taj način da odgovaraju uslovima na ZB-u, npr.:

- Regionalna zajednica inovatora ZB-a;

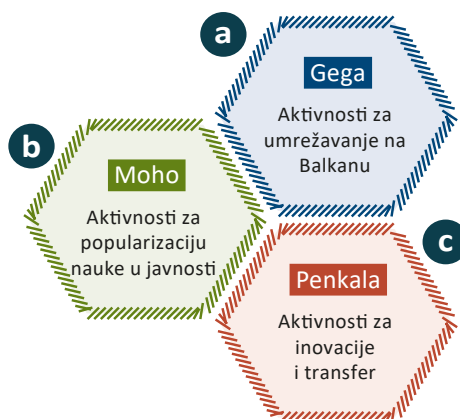
NAUČNO-ISTRAŽIVAČKA FONDACIJA ZA ZAPADNI BALKAN



1 Grantovi

- ↳ osnivanje sopstvenog tima ili laboratorije izvrsnosti, kao glavni istraživač (ad personam grant)
- ↳ **petogodišnji** istraživački poduhvat
- ↳ mogućnost prethodnog usavršavanja u EU u trajanju od **1-2 godine**
- ↳ iznos pojedinačnog granta = 750.000 evra

INSTRUMENTI FINANSIRANJA



2 Dodaci

- ↳ 3 opcionalne aktivnosti kao dodaci grantovima Tesla i Čabej
- ↳ iznos pojedinačnog granta ≥ 12.500 evra

ORGANIZACIJA

- ↳ Status međunarodne organizacije sa samostalnim upravljanjem
- ↳ Nosioci su 13 zemalja uključenih u Proces za Zapadni Balkan uz podršku Evropske unije
- ↳ Potencijalna lokacija u Trstu, Italija

Upravni savjet

Naučni savjet + izaslanici država učesnica (1 po državi & EK) + drugi donatori ili zastupnici (opcionarno) + Revizorski odbor
Naučni savjet ima >50% mesta Sastaje se najmanje jednom godišnje

Kopredsjedavanje: Predsjednik Fondacije + 1 izaslanik države učesnice

Upravni odbor: Predsjednik Fondacije + potpredsjednik + generalni direktor + 1 izaslanik države učesnice

Sastaje se redovno

Naučni savjet

Evaluatori / Savjet evaluatora (≥ 19) 3-4 komisije u skladu sa glavnim naučnim oblastima
Ocjenjuje zahtjeve za dodjelu sredstava (dvo-stepeni proces sa završnim intervjuom) Sastaje se po potrebi
Predsjedavanje: Predsjednik Fondacije + potpredsjednik (najmanje jedna žena)

Izvršna agencija

Primaoci grantova

Sporazum o dodjeli granta između Fondacije, primaoca sredstava i institucije domaćina (prilagođeni pristup)
Šema za pomoć pri grantu (individualna, fleksibilna) Evaluacija i praćenje granta (stalno)

- ♦ Strategija pametne specijalizacije uz podršku EK⁴;
- ♦ Nacionalna takmičenja za inovacije i osnivanje novih⁵;
- ♦ Strateško korišćenje naučno-tehnoloških parkova i javno-privatnih partnerstava u oblasti istraživanja i razvoja.

3. Strateška partnerstva

U svrhu upravljanja „velikim“ strukturnim reformama – kao što su novi modeli finansiranja na osnovu ostvarenih rezultata ili reorganizacija univerziteta – mogu se ustanoviti **partnerstva za modernizaciju između ministarstava iz ZB-a i zemalja EU-a**.

Po uzoru na međuinstitucionalna partnerstva između ministarstava, univerziteti i rektorske konferencije bi mogli da sarađuju sa svojim partnerima iz EU u procesu institucionalne tranzicije, osiguranja kvaliteta, potpunog uvođenja Bolonjskog sistema itd. **Sprovođenje pilot-projekata** bi predstavljalo adekvatan pristup u ovoj oblasti rada.

4. Zajednički studijski programi i mobilnost

Kako bi se maksimalno iskoristile mogućnosti Bolonjskog procesa univerziteti bi mogli da se uključe u **zajedničke studijske programe sa partnerskim univerzitetima⁶ i industrijom / poslovnim sektorom**. Na taj način bi akademska mobilnost igrala važnu ulogu u poboljšanju cjelokupnih rezultata visokog obrazovanja. Pored toga su alumni udruženja i stručna društva korisna za strateško umrežavanje. Potrebno je razviti sljedeće formate:

- ♦ Klasični i inovativni zajednički studijski programi između univerziteta na ZB-u, u JIE i u EU;
- ♦ Zajednički studijski programi između univerziteta i industrijskog sektora, uz dodatno usavršavanje u oblasti interaktivnih vještina i preduzetničkog znanja;
- ♦ Mjere mobilnosti na ZB-u po uzoru na program Erasmus+, uz garantovanje potpune prenosivosti stečenih ESPB bodova;
- ♦ Formiranje „elitnih“ grupa apsolvenata u odabranim strateškim oblastima – npr. državni službenici, inženjeri, menadžeri iz oblasti nauke, novinari itd. – kroz zajedničke studijske programe sa renomiranim univerzitetima u EU.

5. Akreditacija i osiguranje kvaliteta

U slučaju da još nije uspostavljena, trebalo bi provesti akreditaciju univerziteta i studijskih programa te preduzeti **rigorozne mjere osiguranja kvaliteta** u cilju poboljšanja kvaliteta usluga u visokom obrazovanju. Potrebno je provesti eksternu evaluaciju institucija visokog obrazovanja u skladu sa „Evropskim standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta“.

6. Bolja zapošljivost apsolvenata

Univerziteti i javni zavodi za zapošljavanje bi trebalo da pruže **bolju podršku i savjetodavne usluge za apsolvante koji traže posao** kako bi omogućili da veći broj apsolvenata nađe prikladna

4 Vidi s3platform.jrc.ec.europa.eu.

5 Slično francuskom programu „Investissements d’avenir“ ili njemačkom programu „Deutschland – Land der Ideen“.

6 Adekvatan okvir predstavlja „Regionalna platforma za saradnju u visokom obrazovanju i istraživanjima na ZB-u“ – uspostavljena od strane vodećih univerziteta i ministarstava u regionu.

radna mjesta. To je potrebno u cilju smanjenja neformalnih mreža i nepotizma na tržištu rada. Trebalo bi takođe uzeti u obzir **lokalne / nacionalne programe profesionalne orijentacije** koji bi uključivali i dualno stručno obrazovanje, stručno osposobljavanje, stalno obrazovanje i prekvalifikaciju.

Univerziteti bi trebalo da pruže više informacija potencijalnim kandidatima u srednjim školama o potrebama tržišta rada. Vlade bi morale koristiti stipendije i budžetske kvote (gdje je relevantno) u cilju **jačanja privlačnosti prioriternih predmeta kao što su STEM i sektora sa brzim rastom (npr. IKT)**.

STRANKE UČESNICE

NACIONALNE AKADEMIJE

Albanska akademija nauka (Muzafer Korkuti) | Austrijska akademija nauka (Anton Cajlinger) | Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (Miloš Trifković) | Francuska akademija nauka (Sebastien Kandel) | Njemačka nacionalna akademija nauka Leopoldina (Jerg Haker) | Italijanska nacionalna akademija dei Lincei (Mario Stefanini) | Akademija nauka i umjetnosti Kosova (Nežat Daci) | Makedonska akademija nauka i umjetnosti (Taki Fiti) | Crnogorska akademija nauka i umjetnosti (Dragan K. Vukčević) | Srpska akademija nauka i umjetnosti (Ljubomir Maksimović) | Slovenska akademija nauka i umjetnosti (Tadej Bajd) | Kraljevsko društvo (Džejsms Džekson)

NACIONALNE REKTORSKE KONFERENCIJE I UNIVERZITETI

Rektorska konferencija Republike Albanije (Valentina Duka) | Austrijska konferencija univerziteta „uniko“ (Elizabet Frajsmut) | Univerzitet u Sarajevu (Rifat Škrijelj) | Univerzitet u Banjoj Luci (Milan Mataruga) | Rektorska konferencija Republike Hrvatske (Marin Milković) | Konferencija dekana francuskih inženjerskih škola (Pier Koh) | Konferencija predsjednika univerziteta Francuske (Žak Kombi) | Njemačka rektorska konferencija (Horst Hipler) | Univerzitet „Hasan Priština“ u Prištini (Marjan Dema) | Univerzitet „Sv. Ćirilo i Metodije“ u Skoplju (Nikola Jankulovski) | Jugoistočno-evropski univerzitet u Tetovu (Zamir Dika) | Univerzitet Crne Gore (Radmila Vojvodić) | Konferencija univerziteta Srbije (Vladimir Bumbaširević) | Univerzitet u Novom Sadu (Dušan Nikolić) | Rektorska konferencija Republike Slovenije (Boris Kavur)

ISTAKNUTI NAUČNICI I STRUČNJACI AD PERSONAM

Boban Arsenijević (Univerzitet u Nišu) | Blerjana Bino (Evropski univerzitet u Tirani i Univerzitet u Upsali) | Donald Brus Dingvel (Univerzitet „Ludvig Maksimilian“ u Minhenu) | Dhimiter Doka (Univerzitet u Tirani) | Arjan Gjonča (Londonska škola ekonomije i političkih nauka) | Zoran Hadži-Velkov (Univerzitet „Sv. Ćirilo i Metodije“ u Skoplju) | Armanda K. Hisa (Centar za albanološke studije u Tirani) | Marija Janković („CentraleSupélec“, Univerzitet Pariz-Sakle) | Stipan Jonjić (Univerzitet u Rijeci) | Erna Karalija (Univerzitet u Sarajevu) | Almir Maljević (Univerzitet u Sarajevu) | Fetah Podvorica (Univerzitet „Hasan Priština“ u Prištini) | Miroslav Radman (Mediterranski institut za istraživanje života u Splitu i Univerzitet Pariz-Dekart) | Oliver Jens Šmit (Univerzitet u Beču) | Sofija Stefanović (Univerzitet u Beogradu i Institut „Biosense“, Univerzitet u Novom Sadu)

POZVANI GOVORNICI

Vilijam Bartlet (Londonska škola ekonomije i političkih nauka) | Žan-Pol Šabard („Electricité de France EDF S.A.“) | Martin Dic („Helvetas Swiss Intercooperation – PERFORM“) | Adnan Ibrahimbegović (Tehnološki univerzitet u Kompjenu) | Didie Ru („Saint-Gobain S.A.“ i Francuska akademija nauka) | Ivan Svetlik (Univerzitet u Ljubljani)

5. JULI 2017.